

ON THE TOPIC OF ASPECT OF VERBS IN BULGARIAN LANGUAGE

Stefka Petrova

Doctor of philological sciences, Bulgaria

Abstract: The “The aspect of the Bulgarian verb” is a subject discussed by many Bulgarian experts and other linguists. There are nearly no linguists that haven’t expressed their opinions on varieties such as aspect; count of types in the Bulgarian language; types of pairs; meaning of different types; usage, etc. Here, I am going to review only forms such as “оценям”, as nowadays they are often used and they have caused some disagreements. There were suggested to be incorrect, and dialectal. The author believes they are the older form of the new version, for instance – “оценявам”, which holds the same meaning. The older forms are making a comeback in the Bulgarian language, due to the principle of shortening the speech and the words.

Keywords: Verb; Aspect, Perfective Aspect; Imperfective Aspect; Forms of the Verb; Endings.

ПО ВЪПРОСА ЗА ВИДА НА ГЛАГОЛА В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК (КЪМ РАЗВИТИЕТО НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК)

Стефка Петрова

Проф. доктор на филологическите науки, България

Увод

За вида на глагола в българския език – несвършен и свършен – са изписани хиляди страници. Изследвания и спорове има за всеки един подвъпрос от темата: брой на видовете – два или три (с включване на глаголи от общ (двоен, начинателен вид, така нар. двувидови глаголи); форма на видовете наставки; абсолютни и относителни видови двойки; значение на видовете; типичната употреба на единия и другия вид и пр. Едва ли има български езиковед, който да не се е изказал относно някой аспект на вида. Защитени са и няколко дисертации за вида. Разглеждан е и от гледна точка на преподаването на български език на чужденци от български автори (Petrova et al., 2005), както и от редица чуждестранни автори (Maslov, 1982). Разбира се, той е задължителна тема от всяка граматика на български език, независимо дали е обширна или кратка (Andreychin, 1978), (GMBLL, 1983), (MBL, 1998), (Pashov, 1999), (Petrova, 2009). Третиран е и като по-широко понятие – аспектиалност на глагола (Ivanchev, 1971).

Изложение

Тук ще се спра на въпроса за появата (или възвръщането) на една форма на несвършен вид, определяна сега като разговорна или диалектна и не препоръчвана като книжовна. В Интернет намирам рубрика „Как се пише?“ от Павлина Върбанова, където някои от тук разгледаните форми на глагола се третират като неправилни или диалектни.

Ще се спра най-напред на двойката глаголи от типа *оценявам* – (*да*) *оценя*, с ударение на последната сричка. Реалното отношение е *оценя* – *оценявам*, т.е. глаголът *оценявам* е образуван от *оценя* с помощта на наставката *-ява(м)*, но с оглед на разглеждането ще използвам обърнатия му вид, както обичайно се прави в езиковедските изследвания. И така, глаголът от свършен вид има следните форми: *оценя*, *оцениш*, *оцени*, *оценим*, *оцените*, *оценят*. Използването на тези форми е нормално в бъдеще време – *ще оценя*, *ще оценим*, в минало свършено време – *оцених*, *оценихме*, в бъдеще време в миналото – *щях да оценя*, *щяхме да оценим*, като минало деятелно причастие – *оценил*, *оценили*, а в сегашно време става с помощта на частиците *да*, *нека*, *нека да* и др.: *Как да оценя/оценим този факт? Нека оценя този факт. Нека да оценя този факт*. Вместо този глагол в разговорната реч редовно се чува формата *оценям*, с ударение на е: „*Аз не го оценям така. Ти как го оценяш?*“ Тоест става въпрос за замяна на наставката *-ява(м)* с *-я(м)*, което срещаме и при други глаголи, образуващи вторичен несвършен от производния свършен, образуван от основния глагол *ценя*: *преценявам* (*прецёням*) – *преценя*, *дооценявам* (*дооценям*) – *дооценя*; *недооценявам* (*недооценям*) – *недооценя*; *надценявам* (*надценям*) – *надценя* и др. Подобна форма чуваме и срещаме написана и при глаголи от друг семантичен кръг. Проверявам каква е картината в по-старата форма на езика и как са се възприемали видовете форми от нашите стари познати и признати големи езиковеди – т.е. в „Обратен речник на българския език“, регистрирал словното богатство от пет речника: „Речник на съвременния български книжовен език“ в три тома с гл. редактор Ст. Романски, БАН, 1955-1959 г., означен условно с буквата А; „Български тълковен речник“ с автори Л. Андрейчин и други (1955) – отбелязан със съкращението Т; „Етимологичен и правописен речник на българския книжовен език“ от Ст. Младенов (1941) – съответно означен с буквата М; „Правописен речник на българския книжовен език“ от Ст. Романски (1951) – Р; „Правописен речник на българския книжовен език“ от Л. Андрейчин, Вл. Георгиев, Ив. Леков и Ст. Стойков (1965) – П. Там намирам глаголите *осеням*, *оцелям*, *възхвалям*, *занемарям*, *намалям* и много други, някои дадени и с възвратната частица се: *оценям се*, *занемарям се*. Бихме могли да направим извода, че и двете наставки – по-дългата наставка *-ява(м)* и по-кратката – *-я(м)* са били обичайни, еднакво книжовни и еднакво употребими. Би могло да се направи изследване коя наставка е по-често употребявана, но това е едва ли е необходимо.

При някои глаголи не само срещаме и двете наставки *-ява(м)* и *-я(м)*, но се е променяла и основата на глагола: *подслОнявам* (*подслАням*) – *подслОня*,

подслонявам (се) – подсланям (се), прислонявам (присланям) (се) – прислоня (се), уморявам (се) – умарям (се), изморявам се – измарям се и други.

Срещаме двойка употреба и на друга рядка наставка – *-ува(м)* и *-я(м)*: *запразнувам (запразням) – запразня*. Глаголите от този и предишния абзац намирам в посочения академичен речник – Т.

Освен при посочените наставки *-ява(м)* и *-ува(м)* срещаме двойна употреба и при най-честата наставка за несвършен вид *-ва(м)*: *оженвам (оженям) – оженя, разпенвам (разпеням) – разпenea, запенвам (запеням) (се) – запеня (се), изпразвам (изпразням) – изпразня, пречупвам (пречупям) – пречупя, почупвам – почупям, премервам – премерям, измервам – измерям, размервам – размерям, похлупвам – похлупям, осрамвам се – осрамям се* и много други.

Представените глаголи на *-я(м)* в Обратния речник ми дават право да заявя, че това не са разговорни или диалектни форми, а са били нормални, книжовни, и то не толкова отдавна, и сега се възвръщат, или поне някои от тях. В разговорната реч всъщност навярно никога не са изчезвали. Не сме готови обаче да приемем форми като *здравням, поздравням (А), размамям се (М)* и някои други, които срещаме в посочените речници. Развитието на езика има свои правила и закони и опитите да му оказваме влияние не се увенчават винаги с успех. Основание за такова твърдение ми дават два други феномена, които срещаме в нашия език, за които е говорено и писано също така не малко. Това са случаите за 1 л. мн. ч. сег. вр. при глаголите от първо и второ спрежение и формите на чуждата наставка *-ира(м)*, за които ще говоря друг път.

Заклучение

Форми като *преценям, измерям, запразням* и др. не са неправилни, а са по-стари, но не са преминали все още в периферията на езика като архаизми. Връщането, т.е. по-честата им поява в речта и в писмената форма днес може да се разглежда като резултат от стремежа на езика към по-кратко изразяване – замяна на по-дългите наставки *-ва(м), -ява(м), -увм(м)* с по-кратката *-я(м)*.

References // Научна литература

- Andreychin, L. (1978).** Basics of Bulgarian grammar. S., Science and Art, 1978. // [Любомир Андрейчин (1978) Основна българска граматика. С., Наука и изкуство, 1978.]
- GMBLL (1983).** Grammar of Modern Bulgarian Literary Language, vol. 2, Morphology. Authors' collective. S., Bulgarian Academy of Sciences, 1983.. // [ГСБКЕ (1983) Граматика на съвременния български книжовен език, т. 2, Морфология. Авторски колектив. С., изд. на БАН, 1983.]
- Ivanchev, Sv. (1971).** Problems of aspectuality in Slavic languages. S., Science and Art, 1971. // [Светомир Иванчев (1971) Проблеми на аспектиалността в славянските езици. С., Наука и изкуство, 1971.]

- Maslov, Yu. (1982).** Grammar of the Bulgarian Language. Trans. Bulgarian. Blazeв. S., Science and Art, 1982. // [Юрий Маслов (1982) Граматика на българския език. Прев. Бл. Блажев. С., Наука и изкуство, 1982.]
- MBL (1998).** Boyadjiev, T., Iv. Kutzarov, J. Penchev, Modern Bulgarian language. Encyclopedia. S., publishing house "Petar Beron", 1998. // [СБЕ (1998) Тодор Бояджиев, Иван Куцаров, Йордан Пенчев, Съвременен български език. Енциклопедия. С., изд. къща „Петър Берон“, 1998.]
- Pashov, P. (1999).** Bulgarian Grammar. S., Hermes Publishing House, 1999. // [Петър Пашов (1999) Българска граматика. С., изд. къща „Хермес“, 1999.]
- Petrova, St. i dr. (2005).** Learn Bulgarian. 2nd rev. ed., S., ed. "Dr. Ivan Bogorov", 2005. // [Стефка Петрова и др. (2005) Учете български език. 2-ро прер. изд. С., изд. „Д-р Иван Богоров“, 2005.]
- Petrova, St. (2009).** Bulgarian Grammar. Main rules. S., Sp., 2009. Petrova 2009. // [Стефка Петрова (2009) Българска граматика. Основни правила. С., Sp., 2009. Petrova 2009.]

Стефка Петрова

Проф. доктор на филологическите науки, България

stefi38@abv.bg

AUTHOR'S DATA WERE PUBLISHED ACCORDING GDPR RULES AND PUBLICATION ETHICS OF THE JOURNAL (<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>)

Received: 07 March 2024
Accepted: 27 June 2024
Published: 30 June 2024
DOI: <https://doi.org/10.55630/KINJ.2024.100108>

Abstract and keywords in Bulgarian

Резюме: Видът на глагола в българския език е една от най-дискутираните теми в морфологията. Спорове се водят по всички подвъпроси: същност на понятието, брой на видовете в българския език, значение на отделните видове, образуването им, формите, употребата и други. Авторката се спира на форми като „оценям“, които бяха определени като неправилни и диалектни. Според нея тези форми са били нормални в по-стария период на езика, но заменени с новите от типа „оценявам“, а сегашното им връщане е резултат от тенденцията за краткост на форми и на изказ.

Ключови думи: глагол, вид на глагола, свършен вид, несвършен вид, форми на глагола, наставки.

KIN Journal, 2024, Volume 10, Issue 1

Science Series Cultural and Historical Heritage: Preservation, Presentation, Digitalization

Научна поредица Културно-историческо наследство: опазване, представяне, дигитализация

Научная серия Культурное и историческое наследие: сохранение, презентация, оцифровка

Editors	Редактори/съставители
Prof. PhD. Petko St. Petkov	проф. д-р Петко Ст. Петков
Prof. PhD. Galina Bogdanova	проф. д-р Галина Богданова
Copy editors	Технически редактори
Assist. prof. PhD. Nikolay Noev	гл. ас. д-р Николай Ноев
PhD. Paskal Piperkov	д-р Паскал Пиперков
© Editors, Authors of Papers, 2024	© Редколегия, Авторски колектив, 2024
Published by	Издание на
Institute of Mathematics and Informatics	Институт по математика и
at the Bulgarian Academy of Sciences,	информатика при Българска академия на
Sofia, Bulgaria	науките, София, България

<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

ISSN: 2367-8038